

AKTUALITY PRO PRÁVNÍ PRAXI

O materiální stránce zvlášť závažného zločinu loupeže

Vladimír Kratochvíl*

I. Úvodem

Materiální stránka trestného činu,¹ neboli jeho *společenská škodlivost*, myslíme-li trestný čin jako *jediný základ* trestní odpovědnosti (viny; § 12 odst. 2 tr. zákoníku)², anebo jeho *povaha a závažnost*, máme-li na mysli trestný čin jako *jeden ze základů* trestních sankcí (trestů a ochranných opatření; § 39 odst. 2 tr. zákoníku)³, to nemá po 1. 1. 2010, tj. od účinnosti trestního

* Prof. JUDr. Vladimír Kratochvíl, CSc., Oddělení evidence judikatury Nejvyššího soudu/Department of record keeping of judiciary of Supreme Court; Vladimír.Kratochvil@nsoud.cz, Katedra trestního práva / Department of Criminal Law, em. prof. Právnická fakulta, Masarykova univerzita / The Faculty of Law, Masaryk University; kratoch@law.muni.cz.

¹ Srov. WOLTER, W. *Nauka o przestępstwie*. Warszawa: PWN, 1973, s. 18. Termín „nebezpečnost trestného činu pro společnost“ (resp. „materiální stránka trestného činu“, V. K.) bylo a je třeba chápat jako termín označující určitý pojem konvenčním způsobem, tedy v určitém prostředí pojmenovávající pojem dohodnutého obsahu. Dále srov. KALLAB, J. *Trestní právo hmotné. Část obecná i zvláštní*. Praha: Melantrich, 1935, s. 30, 31. OLŠAR, E. *Studie o protiprávnosti*. Praha: Nákladem ČAVU, 1940, s. 42–43. Viz též německou literaturu pracující s pojmem „materieller Verbrechensbegriff“, „Strafwürdigkeit der Tat“, např. ROXIN, C. *Strafrecht. Allgemeiner Teil. Band I. Grundlagen Aufbau der Verbrechenslehre*. 3. Aufl. München: Verlag C. H. Beck, 1997, s. 10, 11, 906. SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., VANDUCHOVÁ, M. *Systém českého trestního práva. II. Základy trestní odpovědnosti*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Novatrix, 2009, s. 81 a násl. Srov. i např. LAUENER, E. *Die Gefährlichkeit als qualifizierendes Tatbestandsmerkmal im schweizerischen Strafrecht*. Zürich: Schulthess Polygraphischer Verlag, 1994.

² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále i „tr. zákoník“).

³ K potřebě důsledného rozlišování funkcí materiální stránky trestného činu z hlediska viny a trestu podrobněji odkazujeme např. na JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 34, 130, 131, 431 a násl. KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 209 a násl. Ze starší literatury srov. též SOLNAŘ, V. *Systém československého trestního práva. Tresty a ochranná opatření*. 1. vyd. Praha: Academia, 1979, s. 124–127: „Základním požadavkem je ... správná právní kvalifikace činu, třebaže nelze směřovat podmínky trestní odpovědnosti a individualizace trestu.“

zákoníku, nijak lehké. Stejně tak ani trestněprávní *teorie* před i po tomto datu se s materiální stránkou trestného činu ne vždy dostatečně vypořádala tak, aby mohla a skutečně sloužila trestněprávní *praxi* způsobem, jenž se od materiální stránky očekával a očekává. Tedy coby korektiv přiměřeného dosahu a rozsahu trestního bezpráví, jak plyne z principiálního nastavení trestního práva jakožto *ultima ratio* (*ultimum remedium*), a rovněž ze zásady *subsidiarity trestní represe*.⁴

Předpoklad, že „... z hlediska vymezení zásady subsidiarity trestní represe v § 12 odst. 2 tr. zákoníku a úvahy, zda jde na jejím podkladě o trestný čin či nikoli, *nebude tato zásada aplikována v případech typově mimořádně závažných trestných činů* (kurzíva, V. K.), ale ani v případech „jen“ závažných trestných činů, ...“⁵ zdá se, a jak ukáže následující text, neplatí beze zbytku. Sama trestní praxe přináší někdy kauzy, které vyslovený a jinak zřejmě obecně správný předpoklad poněkud relativizují. Jinak řečeno, i při konkrétním posuzování typově závažných trestných činů (dokonce *zvlášť závažných zločinů*) může zmíněná zásada do hry vstoupit a ruku v ruce s ní i *zásada formálně-materiálního pojetí trestného činu*, opírající se o jeho společenskou škodlivost coby materiální stránku trestného činu.⁶ Takové případy, jako jsou rozebrány níže, navíc zpravidla postrádají oporu v konstantní judikatuře, anebo se nabízí jen judikatura obsahově rozporná, což je stav pro praxi mnohdy nepříznivý.⁷

⁴ Více k tomu např. ŠÁMAL, P. Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 22. KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 28 a násl.

⁵ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. Tpjn 301/2012, publikované pod č. 26/2013 ve Sb. s. rozh. a st., sešit č. 4/2013, str. 199.

⁶ V podrobnostech viz KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 45 a násl.

⁷ Rukopis článku vychází ze stanoviska, které jeho autor zpracoval pro evidenční senát trestního kolegia Nejvyššího soudu k žádosti soudů nižších stupňů, v březnu roku 2014. Na jednání tohoto senátu, dne 9. 4. 2014, jím byly závěry uvedené stanoviska akceptovány.

II. Kazuistika

Svého času se na Nejvyšší soud obrátil Okresní soud v Jablonci nad Nisou se žádostí o posouzení právní otázky, zda „pohrůžka bezprostředního násilí“ ze strany pachatele trestného činu loupeže ve smyslu § 173 odst. 1 tr. zákoníku musí mít určitou kvalitu, intenzitu, aby vyvolala v oběti (poškozené osobě) náležitou obavu a zasáhla tak jeden z kumulativně daných objektů tohoto trestného činu, tj. svobodu člověka v jeho rozhodování. V konkrétní trestní věci, vedené u jmenovaného okresního soudu pod sp. zn. 3 T 26/2013, rozhodoval též Krajský soud v Ústí nad Labem jako soud odvolací (sp. zn. 31 To 19/2014), přičemž v právním názoru na položenou otázku se soud nalézací a odvolací diametrálně rozcházel.

Skutkový stav věci podle rozsudků obou zmíněných soudů byl následující:

„Obžalovaný dne ... , po předchozím požití alkoholických nápojů, kdy vyšetření prokázalo 2, 61 g/kg alkoholu v krvi, vstoupil do pobočky banky UCB ČR, dal si do ruky čepici a u bankovní přepážky opakovaně sdělil pracovníci ... „mám bombu, dejte mi dvacet tisíc korun nebo to odpálím,“ načež byl z místa vyveden pracovníkem ostrahy,“

„Dále obžalovaný téhož dne ... , po předchozím požití alkoholických nápojů, kdy vyšetření prokázalo 2, 61 g/kg alkoholu v krvi, vstoupil do pobočky banky GE MB, kde přistoupil k jedné z pokladen a sdělil pracovníci ... „chci peníze, mám bombu“, načež jej vedoucí pobočky vyprovodila ven; asi za 15 minut se vrátil zpět a opět u pokladny pohrozil, že má bombu, a odešel až po opakovaných výzvách vedoucí pobočky s tím, že jí řekl, že ji zabije.“

Obžaloba v popsaném jednání spatřovala zločin *loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku*. Nalézací soud naproti tomu popsané útoky po provedeném dokazování v hlavním líčení překvalifikoval na *pokračující přečin výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku*. Učinil tak z toho důvodu, jak se uvádí v odůvodnění jeho rozsudku, že: „... s ohledem na silnou opilost obžalovaného nevyvolala jeho výhrůžka v osobách, kterým byla určena, dostatečný respekt, který obvykle pachatel loupeže ve své oběti vyvolá. Obžalovaný pracovníce banky svými slovy sice zaskočil, avšak samy banky vyhodnotily riziko vycházející z jednání obžalovaného jako nízké, kdy v jednom případě nedošlo ani k uzavření pobočky a další banka ... vůbec nepodávala trestní oznámení.“ Podle názoru nalézacího soudu totiž: „U zločinu loupeže musí mít výhrůžka (správně: pohrůžka) bezprostředního násilí určitou kvalitu, a to takovou, aby objektivně byla způsobila vyvolat v oběti důvodnou obavu z jejího splnění. Pokud tuto kvalitu výhrůžka (správně: pohrůžka) nemá, není dán jeden ze znaků (*objektivní stránky trestného činu, tj. jednání*) skutkové podstaty, a nemůže se tak jednat o loupež. Taková výhrůžka

(správně: pohrůžka) ani není způsobila porušit jeden ze dvou *objektů* trestného činu loupeže ... , jímž je svoboda rozhodování, neboť oběť jednoduše pachatele nebere vážně a svoboda jejího rozhodování tak není dotčena. ...“ (*veškerá kurzíva, V. K.*)

S těmito právními závěry se neztotožnil krajský soud jako odvolací. Podle odůvodnění jeho rozsudku: „... znak skutkové podstaty zločinu loupeže nevyžaduje, aby pronesená výhrůžka (správně: pohrůžka) byla určité kvality ... Není ... významné, zda tyto pohrůžky byly způsobily v pracovnících bank vzbudit důvodné obavy, že budou splněny. ... Okolnosti, na které poukazuje soud prvního stupně a které jej vedly k závěru, že v jednání obžalovaného spatřoval přečin výtržnictví, lze vzít v úvahu při zvažování druhu a výměry trestu z hlediska § 39 odst. 1 tr. zákoníku, kdy je třeba, mimo jiné, přihlídnout k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu. V daném případě obžalovaný jednoznačně svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty zločinu loupeže a tímto zločinem měl být uznán vinným.“

S ohledem na funkce materiální stránky trestného činu v rovině viny a v rovině trestu (viz pozn. pod čarou č. 3), jakož i s ohledem na rozpornou judikaturu v dané otázce (viz dále), se oba soudy ve svých názorech „míjely“. A sice tím způsobem, že soud nalézací hodnotil tuto stránku v rámci znaků skutkové podstaty loupeže jako *společenskou škodlivost* již z hlediska viny, kdežto soud odvolací ji bral v potaz teprve až jako *povahu a závažnost* z hlediska úvah o trestu.

III. Výklad znaku „pohrůžka bezprostředního násilí“

Podle Velkého komentáře:⁸ „Pohrůžka bezprostředního násilí je *pohrůžka takovým násilím, které má být vykonáno ihned*, nepodrobí-li se napadený vůli útočníka. I hrozba bezprostředním násilím může směřovat k tomu, že toto násilí, kterým se hrozí, bude použito proti životu, zdraví nebo majetku jiné osoby než napadeného. Pohrůžka bezprostředního násilí je *zpravidla vyjádřena výslovně*, ale stačí i *konkludentní jednání* (např. obstoupení napadeného, napřahování k úderu či zatínání pěstí spojené s posunkem, z nichž vyplývá odhodlání použít ihned násilí), je-li z něho a ostatních okolností zřejmé, že násilí se uskuteční ihned, nepodrobí-li se napadený vůli pachatele (srov. R 1/1980). ...“⁹

⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. Zvláštní část. § 140 až 421*. Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 1729.

⁹ V podstatě stejnými slovy interpretují znak „pohrůžka bezprostředního násilí“ i komentáře starší; srov. např. ŠÁMAL, P., PŮRY, F., RIZMAN, S. *Trestní zákon. Komentář*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001, str. 1180. ŠÁMAL, P., PŮRY, F., RIZMAN, S. *Trestní zákon. Komentář. II. díl*. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 1374.

Jedna ze standardních učebnic zvláštní části trestního práva hmotného¹⁰ k tomu uvádí: „*Pohrůžka bezprostředního násilí* je pohrůžka takovým násilím, které má být vykonáno ihned, nepodrobí-li se napadený vůli útočníka. Zpravidla je vyjádřena výslovně, ale postačí i konkludentní jednání, je-li z něho a ostatních okolností zřejmé, že násilí se má uskutečnit ihned, pokud se napadený nepodrobí vůli pachatele; R 1/1980. Může se jednat např. o obstoupení napadeného, napřahování k úderu, zatínání pěstí spojené s posunky, z nichž vyplývá odhodlání použít ihned násilí apod.“

Žádný z citovaných pramenů, jak vidno, materiální stránku (společenskou škodlivost), resp. materiální náplň znaku „pohrůžky bezprostředního násilí“, tedy otázku *kvality, povahy, charakteru, resp. intenzity* této pohrůžky přímo neřeší. Spíše se zaměřují na osvětlení aspektu „bezprostřednosti“ pohrůžky násilím.

Pouze *nepřímo* by bylo možné na požadovanou její kvalitu, tj. společenskou škodlivost usuzovat z příkladů uvedených způsobů násilného jednání, jímž pachatel hrozí. A z těch plyne, že určitá minimální míra materiálního naplnění formálního znaku skutkové podstaty loupeže (tj. „pohrůžky bezprostředního násilí“) je nezbytná, má-li jít o natolik společensky škodlivý případ trestného činu, kde nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu (§ 12 odst. 1, § 13 odst. 1, § 12 odst. 2 tr. zákoníku).

Již na tomto místě můžeme proto konstatovat, že tvrzení odvolacího soudu, podle něhož: „...znak skutkové podstaty zločinu loupeže *nevyžaduje, aby pronesená výhrůžka (správně: pohrůžka) byla určité kvality...* (kurzíva, V. K.).“ není zcela správné. Jinak řečeno, takové konstatování je výrazem čistě formálně chápaného pojmu a pojetí trestného činu, jakožto základu trestní odpovědnosti, protože nepřihlíží k materiální kvalitě, tedy obsahu právě tohoto znaku skutkové podstaty loupeže.

Méně skoupá na slovo na dané téma je konstantní judikatura obecných soudů. Co je ovšem jejím handicapem, je její nejednotnost, která patrně zavdala příčinu výše zmíněného „míjení se“ v právních názorech obou jmenovaných soudů.

Nabízejí se tu rozhodnutí relativně širokého názorového spektra. Jedna skupina se kloní spíše k závěru posuzovat znaky skutkové podstaty loupeže jen (čistě) formálně (R 60/1967, 8 Tdo 147/2013), ostatní naopak neponechávají stranou jejich materiální náplň (R 1/1980, NS 25/2004 - T 610, NS 26/2004 - T 620). Znova připomínáme, že myšleno je v těchto rozhodnutích hodnocení materiální stránky trestného činu loupeže primárně z hlediska *viny* pachatele.

Z níže citovaných judikátů a našeho komentáře k nim lze dovodit následující dílčí závěry:

R 60/1967: „Ani výjimečně malá intenzita násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí není důvodem pro posouzení jednání pachatele jako trestného činu krádeže ... (namísto loupeže).“

Komentář:

Mutatis mutandis lze toto rozhodnutí vztáhnout i na posuzovaný případ „bankovní loupeže“. To znamená, že ani výjimečně malá intenzita pohrůžky bezprostředního násilí není důvodem pro posouzení jednání pachatele jako trestného činu výtržnictví, jak ve věci na rozdíl od obžaloby a krajského soudu rozhodl okresní soud.

8 Tdo 147/2013: „O zločin loupeže, na který je nezbytné použít prostředky trestního práva, včetně trestní represe, se může jednat i v případě, že pachatel nezískal od poškozené osoby žádnou věc a ani ji nezpůsobil žádná zranění. Ani poněkud menší intenzita, s jakou pachatel naplnil formální znaky citovaného zločinu, totiž nevyklučuje závěr o společenské škodlivosti takového činu ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku. (kurzíva, V. K.).“

Komentář:

O tomto judikátu lze konstatovat zhruba totéž, co o předcházejícím, včetně právně kvalifikačního závěru, který učinil ve věci příslušný krajský soud, resp. žalobce.

R 1/1980: „... V praxi se ... vyskytují případy, kdy oba tyto zájmy (svoboda rozhodování v majetkových záležitostech coby kumulativně dané individuální objekty loupeže) jsou zasaženy málo významným způsobem, tedy kdy oba tyto znaky jednání popsaného v § 173 odst. 1 TrZ jsou naplněny s malou, či dokonce nepatrnou intenzitou ..., pak je třeba se zabývat povahou a závažností trestného činu loupeže ve smyslu § 39 odst. 1, 2 TrZ nejen se zřetelem k intenzitě těchto znaků, ale i se zřetelem ke všem ostatním objektivním a subjektivním souvislostem, popř. zásadou subsidiarity trestní represe podle § 12 odst. 2 TrZ. (veškerá kurzíva, V. K.).“

Komentář:

Uvedené rozhodnutí připouští hodnocení materiální stránky loupeže, jejích znaků objektivní stránky, tj. jednání (pohrůžky bezprostředního násilí) a následku (skrze zasažený objekt) předně z hlediska *viny* (odkaz na § 12 odst. 2 TrZ; společenská škodlivost) a dále z hlediska *trestu* (odkaz na § 39 odst. 1, 2 TrZ; povaha a závažnost trestného činu). Tedy hodnocení, které by mělo vyznít ve prospěch pachatele takové loupeže, neboť chráněné objekty byly zasaženy málo významným způsobem. Logicky, a při respektování *zásady zákazu dvojího přičítání téže skutečnosti z hlediska viny i trestu*

¹⁰ KUCHTA, J. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část.* 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 66.

(§ 39 odst. 4 TrZ),¹¹ by měl soud hodnotit sníženou, resp. nepatrnou míru materiální stránky předmětné loupeže s ohledem na intenzitu, s jakou byl konkrétně naplněn znak jednání a zasažen alespoň jeden z objektů tohoto trestného činu. Jinak řečeno, soud by tu měl striktně v hranicích příslušných znaků skutkové podstaty, jimiž jsou jednání a objekt, nejprve hodnotit konkrétní materiální intenzitu jejich naplnění, resp. porušení; § 12 odst. 1, § 13 odst. 1, § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Tedy důsledně v intencích *formálně-materiálního pojetí trestného činu* jakožto základu trestní odpovědnosti (viny). Je zřejmé, že totéž by nemohl vzít dále v úvahu ještě jednou při úvaze o trestu za takovou loupež, v podobě okolnosti obecně polehčující.

NS 25/2004 - T 610: „... Vyžaduje se však, aby násilí ... bylo způsobitelné ovlivňovat vůli poškozeného a být prostředkem nátlaku na ni a aby vůle poškozeného byla předchozím užitím násilí ... ovlivněna (např. vědomím fyzické převahy útočnicka, obavou před dalším násilím apod.) ...“

Komentář:

To, co vztahuje judikát ke znaku „násilí“, platí nepochybně i pro jednání ve formě „pohrůžky bezprostředního násilí“. Proto lze oprávněně konstatovat, že se vyžaduje, aby i pohrůžka bezprostředního násilí byla způsobitelná ovlivňovat vůli poškozeného a být prostředkem nátlaku na ni a aby vůle poškozeného byla předchozím užitím pohrůžky bezprostředního násilí ... ovlivněna (např. vědomím fyzické převahy útočnicka, obavou před dalším násilím apod.). Nebyla-li v posuzované trestní věci *bankovních loupeží* naopak v požadovaném směru vůle osoby poškozené loupeží nijak ovlivněna, to pro momentální indispozici pachatele způsobenou jeho silnou opilostí, pak nejen že nebyl naplněn, anebo jen ve velmi nízké intenzitě, znak objektivní stránky loupeže, tj. jednání v podobě „pohrůžky bezprostředního násilí“ (to pro její nízkou či nedostatečnou konkrétní intenzitu, jak naopak požaduje citovaný judikát), ale nebyl ani zasažen požadovaným způsobem jeden z kumulativních individuálních objektů loupeže (svoboda rozhodování člověka).

NS 26/2004 – T 620: „Skutková podstata trestného činu loupeže podle § 173 TrZ předpokládá násilí nebo pohrůžku (bezprostředního) násilí v jakékoliv intenzitě způsobitelné (kurzíva, V. K.) ovlivnit vůli poškozeného. ...“

¹¹ Podrobněji KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 43 a násl. Viz též ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. Obecná část. § 1 až 39. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 528, 529.

Komentář:

I když toto rozhodnutí hovoří o „jakékoliv intenzitě“ násilí či pohrůžky bezprostředního násilí, podstatný je požadavek, aby jeden či druhý způsob jednání pachatele byl *způsobitelný* ovlivnit vůli poškozeného a tím zasáhnout chráněný individuální objekt. V opačném případě, jako tomu bylo ve věci posuzovaných *bankovních loupeží*, nebude moci být skutková podstata trestného činu loupeže po objektivní stránce zcela naplněna, resp. naplněna bude jen v určité části, s důsledkem tím, že je třeba uvažovat o aplikaci některého z *vývojových stadií* trestného činu.

IV. Právně komparativní exkurs

Spolková republika Německo

Platná právní úprava loupeže v § 249 odst. 1 StGB rovněž počítá s jednáním ve formě „pohrůžky bezprostředního nebezpečí pro tělo (zdraví) nebo život“.¹² Jeden z dřívějších komentářů,¹³ v jistém kontextu s tématem našeho sdělení, připomíná, že k naplnění tohoto znaku objektivní stránky skutkové podstaty trestného činu loupeže „... nestačí pohrůžka *nevýznamným* ublížením na zdraví.“ (*kurzíva, V. K.*). Tedy i německý zákonodárce počítá s určitou nezbytnou materiální intenzitou pohrůžky ze strany pachatele loupeže, má-li jít o tento trestný čin.

Rakousko

Vzhledem k faktu, že rakouské platné trestní zákonodárství (§ 142 Abs. 1 öStGB)¹⁴ obsahující základní

¹² § 249 Raub

(1) Wer mit Gewalt gegen eine Person oder unter Anwendung von Drohungen mit gegenwärtiger Gefahr für Leib oder Leben eine fremde bewegliche Sache einem anderen in der Absicht wegnimmt, die Sache sich oder einem Dritten rechtswidrig zuzueignen, wird mit Freiheitsstrafe nicht unter einem Jahr bestraft.

Zákonný text dostupný dne 13. 4. 2014 z: http://www.gesetze-im-internet.de/stgb/_249.html

¹³ DREHER, E., TRÖNDLE, H. *Strafgesetzbuch und Nebengesetze*. 46. Aufl. München: Verlag C. H. Beck, 1993, s. 1434, 1435.

¹⁴ § 142 Raub.

(1) Wer mit Gewalt gegen eine Person oder durch Drohung mit gegenwärtiger Gefahr für Leib oder Leben (§ 89) einem anderen eine fremde bewegliche Sache mit dem Vorsatz wegnimmt oder abnötigt, durch deren Zueignung sich oder einen Dritten unrechtmäßig zu bereichern, ist mit Freiheitsstrafe von einem bis zu zehn Jahren zu bestrafen.

(2) Wer einen Raub ohne Anwendung erheblicher Gewalt an einer Sache geringen Wertes begeht, ist, wenn die Tat nur unbedeutende Folgen nach sich gezogen hat und es sich um keinen schweren Raub (§ 143) handelt, mit Freiheitsstrafe von sechs Monaten bis zu fünf Jahren zu bestrafen.

skutkovou podstatu trestného činu loupeže je v podstatě identické jako německé, můžeme výše uvedená konstatování stran Německa, vztáhnout přiměřeně i na ně. Kromě toho však nelze jen tak přejít dikci odst. 2 citovaného ustanovení, které evidentně na bázi materiální, vyjádřené ve znacích skutkové podstaty, důsledně odlišuje privilegovanou loupež od jejího těžkého, tj. kvalifikovaného případu.

Tu i tam se tedy příslušný zahraniční zákonodárce dopadům a významu materiální stránky trestného činu loupeže, a to již z hlediska viny pachatele, evidentně nevyhýbá.

Slovenská republika

Výklady znaku „pohrůžky bezprostředního násilí“ obsaženého v ust. § 188 odst. 1¹⁵ zákona č. 300/2005 Z. z., v pozdějším znění, (dále i „sl. tr. zákon“), zaměřuje tehdejší učebnice především na aspekt „přímosti“. Nikoliv však výslovně na materiální povahu této pohrůžky, tedy na její „závažnost“.¹⁶ Stejně k otázce přistupuje i jeden z dobových komentářů.¹⁷

O něco preciznější, ovšem zase jen co se aspektu „přímosti“ týče, jsou v tomto směru komentáře novější, které danému problému věnují větší pozornost.¹⁸

Pokud pak jde o judikaturu, v citovaném komentáři (pozn. č. 18) v jeho II. dílu, jakož i v komentáři uvedeném v pozn. č. 17, se připomíná už výše citované *R 60/1967* (jemu korespondující *R 55/1980*) a *R 1/1980*. Tedy opět jako v domácích podmínkách – judikatura poněkud rozporná, která se jako taková projevila i v probíraných trestních kauzách českých soudů (nalézacího a odvolacího).

IV. Závěry

S ohledem na stav názorů stran výkladu znaku „pohrůžka bezprostředního násilí“ ve smyslu § 173 odst. 1 tr. zákoníku ve shora citovaných pramenech, lze předně uzavřít, že **podporu pro svůj právní názor v literatuře i judikatuře nachází spíše rozhodnutí Okresního soudu v Jablonci nad Nisou (formálně-materiální**

pojetí trestného činu), méně však již rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem (formální pojem a pojetí trestného činu).

Též zpracovatel výše zmíněného stanoviska a autor tohoto článku se **kloní k těm pramenům** (domácím i zahraničním), **kteří požadují konkrétní materiální hodnocení intenzity „pohrůžky bezprostředního násilí“** ve smyslu § 173 odst. 1 tr. zákoníku. To znamená hodnocení konkrétní míry její *společenské škodlivosti*, která jako *materiální stránka* trestného činu loupeže z intenzity, s níž byl tento znak *objektivní stránky* (tj. *jednání*) konkrétně naplněn, rezultuje, včetně dopadů na jeden z chráněných individuálních *objektů* tohoto trestného činu v podobě způsobeného *následku*; rozhodnutí *R 1/1980, NS 25/2004, NS 26/2004*. A to za současného respektování požadavku diferencovaného posuzování materiální stránky trestného činu z hlediska *viny a trestu; R 1/1980*.

V posuzované trestní věci *bankovních loupeží*, překvalifikované nalézacím soudem na *pokračující trestný čin výtržnictví*, postrádaly pachatelovy *pohrůžky bezprostředního násilí* již z hlediska *viny* potřebnou kvalitu, resp. potřebnou konkrétní míru *společenské škodlivosti*, protože pocity konkrétního přímého ohrožení adresáti těchto pohrůžek neměli. K tomu je třeba připočítat i v podstatě absentující *následek*, tj. poruchu chráněného objektu (svobody rozhodování člověka).

V té návaznosti, tj. kdy chybí následek jednání, a pokud by naplnění znaku „pohrůžky bezprostředního násilí“ bylo materiálně sice slabě, nicméně dostatečně přece jen shledáno jako dané, lze též uvažovat o **po-kusu** loupeže.

V úvahu by zřejmě přicházel pokus *relativně nezpůsobilý*, to pro *nezpůsobilost použitých prostředků*, popř. i pro *nezpůsobilost subjektu (pachatele)* trestného činu.¹⁹

Relativní *nezpůsobilost použitých prostředků, nástrojů* lze tu spatřovat v tom, že pachatel v jednom případě hrozil bombou tak, že si dal do ruky čepici, která měla patrně imitovat výbušninu, ve druhém jen bez dalšího prohlásil, že má bombu.

Nezpůsobilost subjektu trestného činu samotného, tedy jeho neschopnost právě jako subjektu neboli pachatele trestného činu loupeže tento trestný čin spáchat (resp. dokonat), spočívá podle našeho soudu v následujícím.

Pachatel v dané věci byl *subjektivně* přesvědčen (bez toho, že by byla jakkoliv dotčena jeho schopnost jednat zaviněně, tj. úmyslně), že je schopen loupež spáchat (tj. dokonat). Vzhledem k tomu však, že pro svůj stav v době činu (2, 61 g/kg alkoholu v krvi, pachatel vešel v denní dobu silně opilý a celkově zanedbaný do

Zákonný text dostupný dne 13. 4. 2014 z:

<http://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002296>

¹⁵ Identickým se zněním § 173 odst. 1 tr. zákoníku.

¹⁶ IVOR, J. a kol. *Trestné právo hmotné. Osobitná časť – 2*. Bratislava: Iura edition, 2006, str. 82.

¹⁷ ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestný zákon s komentářem*. Žilina: Eurokódex PP, 2006, str. 261.

¹⁸ BURDA, E., ČENTĚŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. *Trestný zákon. Všeobecná časť. Komentár. I. diel, 1. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2010, str. 1038. BURDA, E., ČENTĚŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. *Trestný zákon. Osobitná časť. Komentár. II. diel, 1. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2010, str. 360.

¹⁹ Podrobněji KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2012, s. 337 a násl. a tam uvedená další literatura.

banky), tedy s ohledem na jeho zřejmě jím samotným i zaviněnou silnou opilost, která ovšem nebyla indikována jako stav *zmenšené přičetnosti* (§ 27 tr. zákoníku),²⁰ působil na poškozené osoby rozpačitě a zoufale. Jeho výhrůžky proto nebyly brány vážně, což znamená, že *objektivně* svým jednáním nebyl schopen zasáhnout svobodu jejich rozhodování a čin tak dokonat, o čemž svědčí i fakt, že se nechal jednou z poškozených vyprovodit z banky bez jakéhokoliv odporu z jeho strany.

Stav opilosti zřejmě pachatelem samotným zaviněné, tak již z hlediska viny vyvolal jeho nezpůsobilost dokonat zmíněnou loupež.

Tato právní kvalifikace, opírající se o pachatelův *skutkový omyl pozitivní* stran své způsobilosti jako fyzického jedince loupež spáchat (§ 18 odst. 3 tr. zákoníku, vyložený *per argumentum a maiore ad minus*)²¹) vyjadřuje konkrétní společenskou škodlivost popsáním způsobem spáchaného jednání formálně právně přílehavěji, jak máme za to, než právní kvalifikace tohoto skutku pouze jako trestného činu výtržnictví. Na druhé straně uznání viny loupeží dokonanou v tomto případě se jeví jako represivně poněkud přepjaté.

Jen pro úplnost, z povahy konkrétně spáchaného pokusu by byl zřejmě vyloučen postup podle § 46 odst. 3 tr. zákoníku, o čemž, koneckonců, ani sám soud nalézací neuvažoval.

Praktický význam shora naznačených úvah se pojí nejen s rozhodovací činností soudů, ale může být zvláště zajímavý zejm. pro *obhajobu* a koneckonců svým způsobem užitečný i pro *obžalobu*.

Postscriptum

Pro srovnání s případy *bankovních loupeží* poskytl jmenovaný okresní soud ještě jeden případ loupeže,

²⁰ Pokud by jím zaviněná opilost parametrů *zmenšené přičetnosti* naopak dosahovala, standardně by z hlediska viny pachatele brána v úvahu, právě jako jen zmenšená, být nemohla, resp. neměla, to na rozdíl od zaviněné plně nepřičetnosti. Zmenšená přičetnost, stejně jako *stav vyvolaný duševní poruchou*, jsou totiž podle platné právní úpravy funkční v rovině trestních sankcí (např. § 47 odst. 1 tr. zákoníku), ovšem jen za té podmínky, že se pachatel do těchto stavů nepřivedl zaviněně sám. Pokud by se tak ale stalo, z hlediska trestních sankcí jsou tyto jeho stavy irelevantní. Nelze se však vyhnout jejich dopadům v rovině viny, a to za předpokladu, že mají na následek nezpůsobilost pachatele jako subjektu trestného činu, tedy s vyústěním tím, že jeho odpovědnost nebude vázána na dokonání trestný čin, ale pouze a jen na *pokus* o něj, popř. i jen *přípravu*, byla-li by trestná. Situace je tu srovnatelná s případy alkoholem zneschopněných pachatelů jiných trestných činů, jako např. dokonání trestného činu znásilnění, ale kupř. i krádeže apod.

²¹ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 310.

kteří rovněž projednával a kde měl patrně jisté pochybnosti o konkrétním naplnění i materiální stránky znaků skutkové podstaty trestného činu loupeže, jmenovitě „pohrůžky bezprostředního násilí“.

V trestní věci vedené pod sp. zn. 3 T 39/2013 se právně posuzoval následující skutek:

„Obžalovaný dne ... , v době od ... do ..., se záměrem zmocnit se dámských kalhotek poškozené, v místnosti dámských toalet v mezipatře ... vyzval poškozenou ..., aby mu dala zelené kalhotky nebo ji zabije, a poté již zvýšeným hlasem opětovně opakoval výzvu, že chce zelené kalhotky nebo ji zabije, a když poškozená odpověděla, že zelené kalhotky nemá, obžalovaný zalomcoval se zamčenými dveřmi kabinky, ve které byla poškozená a křičel na ni, že jestli mu nedá kalhotky, na místě ji podřízne, takže poškozená ze strachu hodila obžalovanému přes dveře krajkové kalhotky červené barvy v hodnotě 100,- Kč, se kterými obžalovaný odešel ...“

Na rozdíl od trestní věci *bankovních loupeží*, nebude zřejmě v tomto případě o dostatečné trestněprávní materiální kvalitě, tj. intenzitě, s jakou byl konkrétně naplněn pachatelovým společensky škodlivým jednáním znak objektivní stránky trestného činu loupeže – „pohrůžka bezprostředním násilím“ – pochyb. Totéž pak platí i o reálném zasažení (porušení) jednoho z chráněných objektů trestného činu loupeže, tedy svobody rozhodování člověka (poškozené).

Jinak řečeno, ve věci *fetišisty*, jeho pohrůžka bezprostředním násilím nepostrádala konkrétně potřebnou trestněprávní materiální kvalitu (společenskou škodlivost), protože pocity konkrétního přímého ohrožení adresátka těchto výhrůžek na požadované (trestněprávní) úrovni nepochybně měla. Ve svém rozhodování o vlastní věci, bez ohledu na její nízkou cenu, byla nesporně omezena, a to natolik *společensky škodlivým* jednáním pachatele, které konkrétně odpovídá typickým případům trestných činů loupeže, a na něž nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.

Summary

This article analysis selected questions of material side of the especially grave crime robbery, in the czech criminal law, inclusive of legal reglementation in selected countries (Germany, Austria, Slovak Republic).

It's conclusions are response to controversial decisions of criminal courts concerning the same case of robbery in the Czech Republic.

The public prosecutor and court of appeal, on the one hand, qualified concrete case only formally as *accomplished* robbery. Court of first instance, on the other hand, qualified the same criminal case not only formally, but materially too, namely only as disorderly.

To my mind as *attempt* to robbery is adequate legal qualification. It means in view of the fact of material side of the especially grave crime robbery.

This formally – materially approach, not only formally, rates as correct Criminal Collegium of Supreme Court too.